

W. 520, 22

B. M. II 453

BERNHARDI GVILLI
ELMI NUSSLERI
SILESI

IIa
540

PRINCEPS
LITERATVS

K 1853725

AD

JLLVSTRIS.UM DVCEM
LIGNIC.

Alcinous in introductione in Philoso-
phiam Platon. cap. 33.
de Platone.

UNIVERSITÄT
HILLE
(SAALE)
BIBLIOTHEK

*Principes vult esse Philosophos, & primum
contemplari bonum. Hoc enim modo duntaxat
ipso rectè administraturos esse omnia: quippe
nunquam à malis liberari humanum genus posse,
nisi aut Philosophi regnent, aut qui regnent di-
vinâ quadam sorte philosophentur.*

-1.7
e. 2. 2

UNIVERSITÄT
LIGNIC

BIBLIOTHECA
PONTICAVIANA

Francofurti Marchionum

Typis

NICOLAI VOLTZII EXSCRIPTUS

Anno 1616.

K. 520.

*Virus Juvencii
Guariturus et mobilis
Francisco Torreyda de Jovis
virescens in 2014.7.7*

Q. D. B. V.

ILLUSTR. MO ET CELSIS. MO
PRINCIPI AC DO-
MINO

Dn. GEORGIO.

RVDOLPHO

DUCI SILESIAE
LIGNICENSI ET
BREGENSI,

DOMINO MEO CLE-
MENTIS. MO

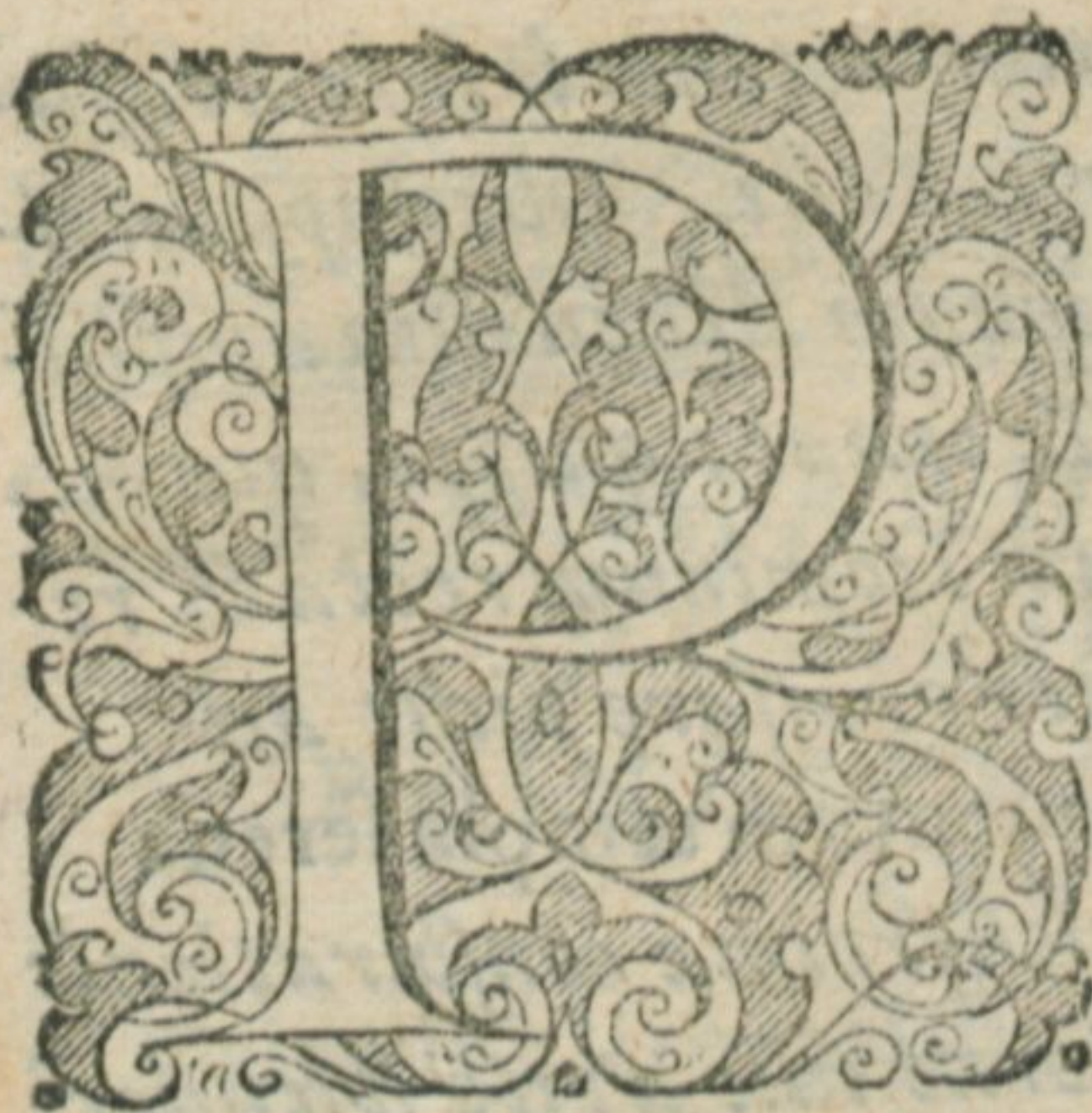
HUNC PRINCIPEM
LITERATUM

O. D. C.

BERNHARDUS GV

ELMUS NUSSL is

Silesius,

ERSARUM HOC
erat institutum
PRINCEPS IL-
LUSTR. me ne cui
ad Regem suum si-
ne munere pateres
aditus: quemad-
modum nefas est
ad altare accede-

re sine donario. Sapientissimi enim homi-
nes gravissimo suo iudicio equum esse cense-
bant; eum, qui augustam divinam maiestatis
vicem in hoc terrarum orbe obrinet; divino
quoque ritu & honore colendum esse. Itaque
& ego CELSITUD. em T. affaturus stu-
dio id mihi maximo habui, ne sine munere
apparerem. Nullum vero in omni meo cen-
su aut majus mihi visum fuit aut melius, &
quod illi plus conveniret; quam si PRIN-
CIPEM hunc LITERATUM primum
studiorum & aetatis mea adolescentis fru-
ctum ad tuum DUX CLEMENTIS, me
pulvinar deponerem. Tu enim pro divina
mentis tuae intelligentia sentiens literas o-
mnis esse fundamenta imperij & virtutum
magistras, ad sublime eruditionis & huma-
nitatis

nitis fastigium statim à teneris summo studio
Tibi enitendum putasti. Ob id ipsum il-
lustre hoc Marchionum Athenæum amplis-
simâ laude adhuc Te ornat: quippe, quem
in luce doctissimorum Hominum rectâ & re-
giâ viâ tam alacriter grassare vidit ad

Edita doctrinâ Sapientum templa serena
ut anceps palma pulcherrimæ conpirationis
nasceretur: illustriorne lux avito splendore
tuo à literis, num verò literis a splendore
tanto affulgeret. Cape igitur hoc levidense
munus **P R I N C E P S** inter innumeras vir-
tutes **L I T E R A T I S S . e** nec tenuitatem ejus
specta, sed potentissimæ Domus tuæ cultorem
animum: quem hic ad devotæ fidei aram
obligatum **C E L S I T . n i T .** trado. Faxit An-
tiquus ille dierum, ut cum **I L L V S T . m a C O N -**
I U G E T V A mortalium catibus diutissimè
intersis, & serò tandem tam illustre deposti-
tum natale cælum reposcat. Hac ego ex ani-
mi mei mente voveo, hac Tu

Da Pater omnipotens atq; isthæc omnia
firma!

Frankofurti ad Oderam. Kal. Decemb. A.º

∞ 1716.

Dn. BERNº

DN. BERNHARDO-GVILIEL-
MO NÜSLERO
PRINCIPEM LITE-
RATUM

Principi literatissimo, & literarum
ac literatorum Patrono Opt. Max.
dedicanti.

IN *Sophiæ studijs quos primis feceris annis
Progressus, satis hac scriptio amæna
docet.*

*In Themidos spaciis sic te procedere cerno:
Ut fore præclarum sperem aliquando
virum.*

*Perge caput varias NUSLERE efferre per
artes.*

*In reliquum: Lygio perge placere Duci.
Huic sua quisq; cupit studia optimus esse
probata.*

*Magnum etenim est tanto posse place-
re Duci.*

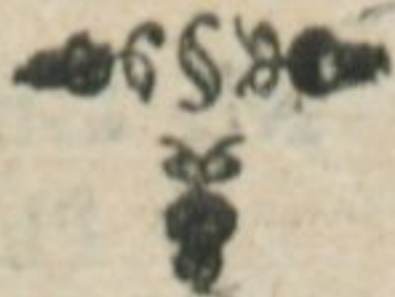
M. Christoph. Neander
Philosophiæ moralis Pro-
fessor P. scribb.

Suo

Suo & Musarum succrescenti Amori
cum Principem Literatum
ederet

MARTINUS OPITIUS SIL.

VIR quem Fatorum favor, & vis horrida Divum,
Iusserunt mundo ponere jura suo,
Utilius nullo deperdit tempore tempus,
Quod patriæ rebus subtrahit atque sibi,
Quam quod jucundo chartarum donat amori &
Nil hac jactura carius esse potest.
Hoc non degeneri decurris fluminis ausu
Eloquij, pubis victor ephebe tuæ.
Lancea ceu torquenda, globusq; in vulnera nosse,
Et cæsim & punctim cernere, nomen habet,
Dedecori non est facili insiluisse caballum
Corpore, & insipidas fallere rete feras,
Metiri castra, aucupiusq; pilaq; moveri,
Næ mihi mos verè regius esse potest.
Sed tamen hic altius generosi pectoris ardor,
Aut morbo, aut (tanti est vivere) morte cadit.
Longe aliter Princeps tuus, ô Nüslere, quiescit,
Qui quam regno adimit ingenio addit opem.
Hæc tanto reliquas discrimine prævalet artes,
Quam celso populum rex præit ore suum.
Vos pila, castra, enses, ales, rete, hasta, caballe,
Este: homines istæc ars capit, illa Deos.

Contem

tur e
mag
etia
at, a
cogr
nost
sed f
orig
cit p
& q
blic
ciet
hoc
crat
σεα
à qu
mu
mo
nen
luci
næ
teri

Contemplanti mihi ac peni-
tiùs consideranti benignissimi
Conditoris dona, quibus hoc se-
culum beare voluit, nullum vide-
tur eorum esse, quod Hominis præstantiæ
magis conveniat, & utilitate suâ, addo
etiam jucunditate vitæ ipsius plus inservi-
at, ac illa politioris literaturæ & doctrinæ
cognitio. Hæc enim est, quæ diviniorem
nostri partem non tantùm humo erigit;
sed sensim etiam ad sublimiora, & ultimam
originem nempe DEUM perducit. Fa-
cit præterea, ut Homo, & quæ recta sunt,
& quæ secus, dignoscat: & utilem Reipu-
blicæ atque adeò communi omnium so-
cietati operam navare possit. Intellexit
hoc, si quisquam alius Sapientissimus So-
crates, & qui primus aureum illud *ἄνθρωπος*
σεαυτὸν è cælo deduxit. Interrogatus enim
à quopiam: Quodnam esset pulcherri-
mum animal? Verissimè respondit: Ho-
mo doctrinâ ornatus. Neque enim Leo-
nem jubarum ille color, neque Pavonem
lucidissimæ & tot stellis vermiculatæ pen-
næ tantum commendant: quantum in-
ternus ille decor & purissimus mentis cul-

Antonius
in Melisso
part. 1.
serm. 50.

Pro Archia.

Demosthe.
res.

Horat. in
epist.

tus hominem exornare solet. Non equidē
me fugit, multos excellenti animo ac vir-
tute fuisse, & sine doctrina naturæ ipsius
habitu propè divino, per seipfos & mode-
ratos & graves extitisse: idem tamen cum
M. Tullio contendo: cum ad naturam exi-
miam atque illustrem accesserit ratio quæ-
dam confirmatioq; doctrinæ, tum illud ne-
scio quid præclarum ac singulare solere ex-
istere. Suffragatur sententiæ huic Græco-
rum disertissimus, qui iisdem penè verbis
hunc in modum disserit: Omnis natura
præclarior & illustrior fit, si ratio quædam
confirmatioque doctrinæ accesserit: lon-
gè verò maxima ijs, quibuscunque initio
meliorem paullo, quàm alijs sortiri conti-
git: illis enim sese tantum vincere: his ve-
rò alijs etiam præstare accidit. Sed fruges
mihi contemplantini, si qui assensum ve-
strum sustinetis. Videbitis profectò, non
unicâ soli bonitate eas gigni: sed etiam
cœli Solisque fotum & temperiem concur-
rere, quibus eliciuntur illæ atque sensim
educuntur. An dissimilis ingeniorum ra-
tio? eorum in primis quibus

De meliore luro finxit præcordia Titan.

Illa n. non tantum à naturæ velut solo alē-
da sunt; sed multò magis literarum admi-
niculo & hoc Musæo Phœbo foveri, ac in
spem

spem uberrimæ messis attolli debent. Cum
verò omnes homines, ijs artibus, quibus ad
humanitatem informamur, erudiri decet:
tùm inprimis necessitas non postulat, sed
flagitat, ut illi, qui Rempublicam gerunt,
& quos DEUS populo cum imperio præ-
esse voluit liberalissimis scientijs summo
studio summâque curâ imbuantur. Sic e-
nim existimo, & ut opinor, non erro erro-
rem; illos, qui augustum Principis nomen
tueri volunt, tum demum paria facere cum
officij, quod sustinent, excellentia: cum
omni ope nituntur; ut quantum reliquis
externâ dignitate præstant, tantum etiam
internâ animorum culturâ illos antecel-
lant. Quod si cui insolens hoc, & à Prin-
cipis splendore alienum videtur: faveat
is mihi tantisper, donec illustri argumen-
torum vi & efficaciam evicerim; eruditio-
nem non modò segregandam à Principe,
cum sit honesta; sed etiam propter insi-
gnem utilitatem & liberalem pariter oble-
tationem necessariò affiscendam esse.

Atque ut ex hoc stadio elabatur dis-
sertationis nostræ cursus: nemo eorum,
qui CHRISTO nomina sua dederunt, tam
ab omni non modò pietate, sed etiam si-
mulatione pietatis erit relictus, qui non
honoris sibi ducat, & officio suo quam ma-

c. 4. v. 6. &
seq.

Proverb. 8.

Prov. 22.

Eccles. c. 3.
& 15.

Prov. 15.

& 23.

ximè convenire illud existimet, quod Magnus ille universi hujus Molitor fieri severè præcepit. DEUS enim, qui est pura & incorrupta mens, & ab omni dedecore summoperè abhorret, hoc imprimis requirit; ut unusquisque ea tantum, quæ se decent, & cum officio suo amicè conspirare videt, exequatur. Quod si literarum scientiam indignam putasset, quæ in Principis contubernium admitteretur, non tot, nec tam severis mandatis, teneræ juventuti istam inculcasset. Sed pleni sunt illorum, omnes Sacri Codicis libri, plenæ Sanctorum voces, quibus Adolescentum animi optimarum artium studio velut face subditâ inflammari debent. In Deuteronomio fanè per Mosen DEUS Principem admonet, *ut ad illustre hoc fastigium erectus legem divinam scriptam ad manus habeat; eamq; legat omnibus diebus vite sue, quo se revereri discat, & custodire præcepta sua.* Si etiam Salomoni obte nperabimus, viro ab ipso DEO Sapien- tiæ Spiritu afflato, *doctrinam auro contra charam habebimus.* Et cur non alia etiam ipsius audimus? *Fili mi, inquit, inclina aurem tuam, & audi verba Sapientium. Appone autem cor ad doctrinam meam, & pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis, si sit in Domino fiducia tua.* Et plura sup- petunt

pet
qua
ipfa
var
no
mo
ful
nat
ran
à P
cili
Ro
mi
exc
nes

ali
ign
hu
Re
flu

Di
ve

Q
ad

petunt pulcherrimis monitis referta: sed
 quæ referre supervacaneum videtur: cum
 ipsa natura velut illice trahamur ad rerum
 variarum investigationem. Tantus enim
 nobis innatus est cognitionis & scientiæ a-
 mor: ut, licet nulla emolumentum spes ef-
 fulgeat, prona tamen ad eas res hominum
 natura rapiatur. Injurius itaque in natu-
 ram is esse videtur, qui humanitatis artes
 à Principe tanquam indignas tanto super-
 cilio, procul spernit. Rectius Disertissimus
 Romuli Nepotum: *Omnes trahimur & duci-* n. Offic.
mur ad cognitionis & scientiæ cupiditatem, in qua
excellere, pulchrum putamus; labi autem errare,
nescire, decipi, & malum & turpe ducimus.

Quem præterea possumus Principem
 aliquo in numero putare? qui juxtà cum
 ignarissimis imperandi artem nescit. Quid
 hunc hominem magnum aut amplum de
 Republica cogitare? qui utcunq; tempus
 fluat.

Melius, pejus, profit, obsit, nihil videt.

*Quid cum illo agas, qui neq; jus neq; bonum atq;
 æquum scit?*

Dicam verbo, & elegantissimi Comici
 verbo:

Hoc qui nequit, fateamur nescire imperare.

Quid ergo causæ erit? quo minus Princeps
 ad assequendam eruditionem remis velisq;
 conten-

Terent. in
 Heaut. Act.

4. Sc. 1.
 Id. ibid.

Id. in A-
 delph. A. 1.
 Sc. 1.

2. ad Corin.
homil. 15.

contendat, ut *artem imperij*, quæ teste Chry-
sostomo, *omninò maxima est*, consequatur,
& Spartæ tam illustri par esse possit. Lite-
ræ enim sunt, quæ tam egregiè illum in-
struunt, ut

Horat. 1.
lib. ep. 1.

Cum tot sustineat, cum tanta negocia solus,
haut dubiè tamen sciat, quomodo

Ibidem.

Res Italas armis tutetur, moribus ornet,
Legibus emendet

Æn. Sylv.
lib. 3. hist.
Bohem.

& omnem rerum summam felicissimè nec
citra laudem administrare queat. Non pa-
rum etiam dictionis nostræ veritatem
astruit literatissimi Bohemiæ Regis Ula-
dislai æternitatis cedro dignissimum effa-
tum: *Non enim hominem sibi videri dixit, ne-*
dum Principem, qui literas ignoret. Hausit hoc

lib. 1. Cy-
rop.

fortasse ex suavissimo Xenophonte, qui
ait: *Omni animali facilius imperabis quàm homi-*
ni; ideo Sapientissimum eum esse oportet, qui re-
gere velit. Astipulatur huic nobilissimus

in præfat.
lib. 1. de re
milit.

rei militaris Scriptor Vegetius, qui asseve-
rat: *Nullum esse cui Sapientia magis conveniat,*
quàm Principi, cujus doctrina omnibus subjectis
prodesse debet. Nautas igitur hac in re imi-
tandos censeo: qui non nisi peritissimo
cuiq; , & rei nauticæ præ cæteris gnaro, cla-
vum committunt. Eadem enim ratione
qui in Reipublicæ navi ad gubernacula se-
det, prudentia & administrandi peritia re-
liquos

liquos præcellat, necesse est. Sic enim neque in scopulos feretur. sed aptè eos declinabit, neq; ad vada navim adpellet, sed velum potiùs submittet, & eà cursum flectet, quà venti salutare ferent. Satis nunc, opinor, quivis perspiciet, neminem Principum, Spartam, quam nactus est, ornare, neque eà honestè fungi posse, nisi literaturà humaniore ita informetur, ut unamquamque rem & consilio regere, & integritate tueri, & virtute conficere possit.

At hic acerrimi quidam Musarū ofores

Vervecum in patria, crassoq; sub aëre nati
fese nobis opponunt: & sententiæ nostræ veritatem falsimoniâ suâ jugulare conantur. Ajunt enim, otio tantum corrumpi & velut putrescere Principes artium studijs vacantes: atque ita illarum dulcedine fascinatos omnem Reipublicæ benè gerendæ curam deponere. Sed ejusmodi homines, qui cerebellum suum in calcaneis, non in capite gestant, non tribus, quod ajunt, verbis, sed uno absolvi posse opinor; cum nego. His n. tam iniquis literarū aestimatoribus otiosi etiam ab animo Principes videntur, cum se honestissimis scientijs paulisper dedere. Hi tamen otiantes (si Dijs placet) *omni animi contentione, (cum eruditissimo Guazzo loquor) humiliunt hujus mundi*

Juvenalis
Sat. 10.

lib. 1. de
cōversis civi

mundi affectuum cura deposita ad DEI contem-
plationem attolluntur, & mirabilium ipsius operum
magnitudinem expedientes secum, cum incredibile
gaudio & animæ quoque salute cum ipso deprehen-
duntur conjuncti. Interdum etiam Solis &
Lunæ cursum, nonnunquam cœli & signo-
rum motus, nec non vicissitudines rerum,
atque ordines considerant. Nunc in mo-
1. Offic. rali disciplina, à qua, ut Cicero loqui amat,
constanter honestèque vivendi exempla ducuntur, vel
in summum bonum inquirunt, vel de Justi-
tia, Fortitudine, Prudentia, Temperantia,
disputant. Nunc morum asperitatem co-
natur exuere, nunc voluptatem à se repel-
lit, nunc intemperantiam; & ut breviter
dicam, semper vel virtutibus colloquitur,
vel colluctatur cum vitijs. De Civili do-
ctrina quid dicam? in hac tam est occupa-
tus, ut vix liberè respirare possit. Hic civi-
tatem ædificat, post magistratum constitu-
it, leges promulgat: nunc Consiliarios
convocat, deliberat, decernit: interdum
bellum indicit, confligit acie, vincit vel
vincitur, pacem orbi excussam reddit. Sed
quid plura confectet? Hic Rhodus, hic
sultat, hic fudat, hic omnes animi nervos
& virtutes explicat: adeò ut in ruborem
meritò dentur, qui Principem literis in-
cumbentem desidia & otio, quasi pestilenti
sidero

fidere affari dicunt. Sed hic rursus quasi
 è plastro convicia spargunt; & miseram
 eruditionem gravissimi criminis infimu-
 lant. Imminere dicunt Principi insanix
 periculum ab artium cultura. Quotidia-
 nam enim experientiam testari, eos, qui
 perpetuò domi delitescentes libris incum-
 bunt, non tantum non conversari cum alijs
 decorè posse; sed etiam adeò stupidos fie-
 ri, ut vix mentis compotes videantur.
 Huic posteriori sententix neque nos ma-
 gnoperè repugnamus. Etenim (ut eos a-
 liquantulum juvem) ridere illos solemus,
 qui ita se literis abdiderunt, ut nihil possint
 ex his neque ad communem afferre fru-
 ctum, neque in lucem aspectumque pro-
 ferre. Atque etiam cum fortè contingit,
 ut lucifugæ isti domo pedem efferant, tan-
 to stupore percelluntur, atque adeò inso-
 lentiâ hominum & lucis perturbantur, ut
 ne vestigium quidem firmè ponere, aut
 quò tendunt, satis explorare queant. Sed
 Non obtusa adeò gestamus pectora Peni
 ut ob paucorum stupiditatem Adolescen-
 tes ab omni literarum commercio arcea-
 mus, nec Musis & Gratijs litare velimus.
 Illud tantum Principum liberis inculca-
 mus: ut modum teneant in conficiendo
 disciplinarum orbe: & ex singulis ea tan-
 tum

De his ele-
 gantissimè
 Caspar Bar-
 thius ad
 Claudian.
 De eorundè
 dictis & fa-
 ctis scitus
 extat libel-
 lus Hiero-
 clis, quem
 Goldastus
 primò vul-
 gavit.
 Virg. 1. Æd.

contem-
 operum
 credibile
 prehen-
 olis &
 signo-
 erum.
 n mo-
 amat,
 ur, vel
 Justi-
 antia.
 m co-
 repel-
 viter.
 uitur,
 li do-
 cupa-
 c civi-
 astitu-
 iarios
 rdum
 it vel
 t. Sed
 s, hic
 nervos
 orem
 is in-
 silenti
 fidere

in Mene-
nio Agrip-
pa.

Cacilius,

tum carpant atque delibent, quæ magis
necessaria sunt: ut his veluti gradibus ad
tantæ dignitatis & divinæ cujusdam virtu-
tis fastigium aſce-
ant. *Linguae nostræ non
quivis sapor est amabilis, nedum corpori profutu-
rus, sed cuius temperata sit dulcedo, naturæ homi-
ni familiarissima: austeros nimium, amaros, a-
cres, falsos respuit, quæ quidem rectè valet, nec vi-
zioso aliquo humore suffusa fuerit. Principi quoque
& Reipublicæ tum præfuturo, tum profuturo non
omnis doctrina convenit: sed habenda ea est cum
modo, ne in literis intemperantiâ laborare, neu
Scholæ potius quàm vitæ didicisse videatur; ut ele-
ganter ait CL. Dornavius Præceptor & Ho-
spes meus æternùm colendus: & quò
scio*

*Vulcanus, Luna, Sol, Dies, Dii quattuor,
Meliozem nullum illuxere alterum*

addo & doctiorem. Sed quam penè fuisset
nobis Magnus Vir! quem semel atque ite-
rum in medio florentis famæ circo livida
illa Dea, quæ nihil præclarum diurnare si-
nit, ferè supplantasset. Interest profectò
bonorum omnium, quam diutissimè illum
superstitem esse; ne & Musæ tam strenu-
um Cultorem, & literæ tantum decus per-
dant: & nos quoque ingentem incompa-
rabilis Patroni jacturam faciamus. Sic
igitur, ut è diverticulo in viam redeam,
animum

III

animum induco meum, & ut spero, nemo
opinionem suam à nostra segregabit. Il-
lustres Adolescentes, Servij Romanorum Liv. lib. 2.
Regis exemplo *ys artibus erudiendos esse, qui-*
buis ingenia ad magnæ fortune cultum excitan-
tur. Vetus enim verbum est, sed usu planè
novum:

* Οὐχ ἴσθιμ' εἰδῶς ἔχ' ὁ πολλ' εἰδῶς σφός. * Qui fru-
Probe hoc observavit Agricola; qui, teste et uosa, non
Tacito, *studio scientia flagrantem animum coer-* qui multa
cuit, tenuitq̄, quod est difficillimum, ex sapientia scit, sapit.
modum. Hujus vestigijs, Si Princeps insi- Æschylus.
stet, & *philosophabitur, sed paucis; nihil pro-* Neoptol. a
fectò erit, quòd vel animi mentem turba- pud Enni-
re, vel calumniandi ansam improbis præ- um.
bere possit. Sunt tamen alij, qui Princi-
pi fas esse negant contubernales habere
eas artes, quæ ad humanitatem pertinent.
Ipsius enim esse subditos defendere, & si
aliter fieri non potest, aperto Marte vim
& injuriam ab horum cervicibus depelle-
re. Atqui inter se dissidere nec in una se-
de Martem & Pallada morari. Obsolevit
jam ista oratio, re multò magis, quàm
verbis refutata. Neque enim convincun-
tùr tantum, cum Martem cum Pallade
comparamus, sed reclamitant etiam ejus-
modi mendacijs innumera præstantissi-
morum Regum & Principum, quæ prisci,

B

quæ

In prozodio
Initit. in pr.

quà medijs, quà recentioris ævi exempla.
Sed intuemini mihi similima Imperatoris
& Philosophi officia: aut me fallent omnia, aut luce meridianâ clariùs apparebit: Principem non tantum armis decoratum! sed etiam legibus & eruditione oportere esse armatum, ut utrumque tempus & bellorum & pacis rectè gubernare possit.

Plin. lib. 2.
c. 37.

Imperator igitur fortitudine & magnanimitate suâ imperium longè latèque propagat: Philosophi non minor virtus est in partis tuendis. Ille hostes à limine regni depellit; hic vitia à limine virtutum. Novit ille, quemadmodum urbes strenuè expugnentur: hic quemadmodum sapienter gubernentur. Ille in hoc totus est, ut libertatem corpori, hic ut animo reddat. Castor & Pollux cœlestes illi ignes, graves sunt nautis cum solitarii venere, mergentesque navigiagimini autem salutare, & prosperi cursus prænuncij certissimi. Idem in regno de re militari & literaria censendum: Semper illud ruinæ proximum fuit, ubi alterutra horum negligi & contemni; contra verò nunquam non floruit, cum gemino hoc sidere illustrari cepit. Ac fuit tempus illud cum summi Imperatores neque in
pace

pace rebus integris, neque in medio belli ardore & armorum strepitu, admirabili quodam ad literas amore concitati pacatissimarum Virginum consortium dedignarentur. Magnus sanè Alexander illustri documento probavit: quantum è re Principum foret: si illas nullo divortio à Marte segregari committerent. Non enim scientia rei militaris, non virtute tantum floruit, non auctoritate, non felicitate (quæ summo Imperatori inesse oportere flos Romani eloquij testatur,) sed etiam eruditione tam insigni, quâ vel paucissimi reliquorum Principum, quos aut vidimus, aut audivimus, fuerunt. Quo hoc in numero putabimus? quod 20. ætatis anno magni Aristotelis ductu usus orbem disciplinarum feliciter confecerit: Homerum Poëtarum Antesignanum non tantum diligenter evolve- rit, sed etiam cum pugione cervicali dormiens supposuerit; ratus fortean, quod res est, suaviorem sibi quietem fore si à partecipe illa æternitatis anima proficeretur. Atque is etiam cum in Sigæo Achillis tumulo astitisset: O fortunate, inquit, Adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inveneris! & verè! nam nisi Ilias illa exstitisset, idem tumulus, qui

B 2

corpus

Cicero pro
leg. Man.

Cicero pro
Archia.

Plutarch.
de Instit.
lib. 2. c. 8.
(a) Cic. 3.
orat. & Plu-
tarch. in
vit.
(b) Cic. de
orat. lib. 1.
Diog. Laer.
in Vit.
(c) Cic. de
orat. 3 &
Diod. Sic.
(d) Justin.
lib. 6. Plut.
in vit.
c. 1. & 2.

Gent. 3. cap.
46. hor.
Subcef.

corpus ejus contexerat, nomen etiam ob-
ruisset. Æmulati sunt Hunc non pauci
Græcorum Imperatores, qui pro viribus
conandum esse duxerunt, καὶ τὰ κοινὰ
πράττειν, καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀνὴλαμβάνε-
σαι. & rempublicam administrare, & Philoso-
phiam capessere. Ita ad Alexandri exemplum
Rempublicam gessere (a) Pericles, ita (b)
Architas Tarentinus, ita (c) Epaminon-
das Thebanus, ita (d) Dion Syracusanus,
quorum uterque fuit Platonis discipulus.
Ægypti verò Reges quantum in literis ex-
celluerint, vel ex nobilissimis, quas struxe-
re Bibliothecis licet æstimare, de quibus
Lipsius

(Nomen ad auditum Critici submitte fasces!)
eruditè differit, in eleganti de Bibliothecis
syntagmate. Sed & hi laudabili insti-
tuto sanxerunt, ne cui suorum ad regiae
dignitatis culmen pateret aditus; nisi pri-
us in Philosophorum Scholis eruditus,
postea Sacerdotis munere ritè functus fu-
isset. Sic Menetam primum Regem, sic
Mercurium Trismegistum, sic alios com-
plures electos fuisse auctor est Vir Erudi-
tiss. Phil. Camerarius, qui famam à Paren-
te acceptam illustribus ingenij sui monu-
mentis immensum auxit. Incredibilem
porrò dicendi ardorem Darii potentissi-
mi Regis

augros

mi Regis facile est videre ex epistola ipsius
ad Heraclitum Ephesium hunc in sensum
scripta: *Rex Darius tuus expetit esse discipulus:*
rogat itaq; ut quamprimum ad se venias: omnem
ipse vicissim honorem diebusq; singulis diligens
studium & gratum colloquium prestiturum polli-
cetur. Ne quid hic de Dionysio Iuniore
dicam, qui regno expulsus non tantum
iucundam, sed necessariam quoque ad vi-
tæ sustentationem Philosophiam est ex-
pertus. Eoq; nomine interroganti cui-
dam: Quid Tibi Plato & Philosophia
profuit? elegantius an sapientius? (u-
trumque enim verum est) respondit: Ut
tantam fortunæ mutationem æquo ani-
mo ferre possem. Nec Græciæ cessisse
quicquam videtur florentissima Roma-
norum Respublica, in qua difficile est e-
numerare, quot Viri, quantâ scientia,
quantâque in suis studijs varietate & co-
piâ fuerint. Quid Julius ille Cæsar? quan-
tus atque quam multus in literis fuit?
Non enim solùm bellandi virtus in sum-
mo hoc atque perfecto Imperatore eni-
tuit: sed multæ fuerunt artes eximiæ hu-
jus administræ comitesq; virtutis. Nam
& scribenda gessit, & res gestas

(*Rara avis in terris!*)

ipse scripsit, Luculentissimè hoc testan-

B 3,

tur.

Mambring.
Rosæus in
Instic. Prin-
cip. c. 18.

Plutarch,

Lipsius in
Admiran-
dis cap. 10.
lib. 4.

In Orat. ad
Brut.
Sueton in
Jul. c. 56.

tur egregii rerum suarum Commentarii:
quos Cicero (at qui Vir!) valde proban-
dos censet; & Hirtius ita prædicat: *Adeo*
probantur, omnium iudicio, ut præcepta non præ-
bita facultas Scriptoribus videretur; Ita Marti
litavit præstantissimo Imperator, ut nun-
quam deseruerit Sophiæ & Musarum Sa-
crum. Quod Archilogus ille de se gloria-
tus olim: hoc potiori jure Cæsar posset:

Εἰμὶ δ' ἐγὼ θεράπων μὴ ἐνυαλίῳ ἀνα-
κτ.

καὶ μεσέων ἐργατὸν δῶρον Ἰπιάμω
ν.

Sum quidem ego famulus, Cultorq; DEI ar-
mipotentis

Sed tamen & Musarum incluta dona habeo.

Quid fuit Augusto sublimius? ille per omnes

Quas Sol cunq; suo collustrat lumine gentes

Prutulit imperiū, famamq; æquavit Olympo.

Nulla tamen summo laus principe dignior ex-
stat;

Quam quod & ingenuis excelluit artibus ipse

Cæsar; & eximio semper complexus honore est

Pieridum sobolem, generosaq; pectora vatum.

Virgilium ante omnes, qui carminis alite sor-
tem

Transvolat humanam, superisque simillimus
audit.

Quid hinc Trajanos, quid Hadrianos, quid
Anto-

Baudius in
Heroicis.
Vide etiam
Suet. in
Aug. c. 84.
85. 86. &c.

Antoninos, Theodosios, Constantinos,
Iustinianos loquar aliosq; innumerabiles
& bellicosissimos & eruditissimos Prin-
cipes? Carolus certè primus è Germanis
Cæsar, & qui Magni cognomen meruit,
non tantum doctrinæ sacræ, sed & totæ
Philosophiæ ducente Alcuino strenuè o-
peram navavit. Adolescens etiam utrius-
que linguæ Græcæ & Latinæ tantam fa-
cultatem sibi comparavit, ut & in hac ver-
sus componeret, qui adhuc exstant, &
Græcorum legatos Græcè loquentes au-
dierit, eodemque sermone responderit,
ut Philip. Melanchthon scribit, vir de to-
to Christiano orbe meritissimus, & nun-
quam sine horrore quodam mihi nomi-
nandus. An etiam silentio prætereamus
Sigismundum Austriacum Imperatorem
laudatissimum, & cui pares paucos, supe-
riorem nullum Sol noster Germanus a-
spexit? Neque enim rectissimis studijs at-
que artibus tantum erat imbutus; sed il-
larum quoque Professores tanto favore
complectebatur; ut etiam ijs, qui generis
nobilitate illos anteibant, præferre non
dubitaret. Idq; cum ipsi vitio à nonnul-
lis Germaniæ Principib. verteretur: Non
injuriâ, respondit, eos magnifacio, qui
singulari DEI Sapientissimi dono reli-

libr. 4.
Chron. pag.
42.

Cameras.
Cent. 2. C.
55.

De Instit.
Princ. c. 18.

Anton. Pa-
norw. de
dict. & fact.
Alph.

Tholos. lib.
16. de Rep.
c. 10.

In Epistol.
Quæst. lib.
2. ep. 23.

quis antestare videntur. Ego unoquoq;
momento & ex quovis ligno Nobilem
sculperè possum; Philosophum verò nec
ego nec centum Imperatores, sed solus
DEUS creabit. Itaque majori honore di-
gnandos censeo, quos eruditio & doctri-
na commendat: ac eos, qui fumosis ma-
jorum titulis & imaginibus superbiunt.
*Intellexit nimirum quemadmodum in natura a-
nimus præstantior corpore est; ita ingenij orna-
menta elegantia & dignitate sua externum illum
generis & familia splendorem, longo post se inter-
vallo relinquere; ut optimè ait Mambrinus
Rosæus Italus, quem Latinitate oppido
quam eleganter donavit Nobiliss. Stangi-
us peculiare Silesiæ nostræ ornamentum.
An de Alphonso Siciliae & Hispaniæ Rege
longa oratio est expromenda? qui tam in
deliciis habuisse dicitur optimorum Au-
thorum libros; ut etiam dixerit; se malle
uniones margaritasq; suas perdere, quam
qualemcunq; librum. Idem etiam librum
apertum pro insigni gestavit; quod bona-
rum artium cognitionem maximis rebus
convenire intelligeret, quæ videlicet ex li-
brorum cognitione & evolutione perdi-
scerentur. In omni etiam expeditione
Iulij Cæsaris Commentarios secum tulit,
& ut de eo refert ὁ Ἰαυμαστότατος Lipsius,*

num-

quoque
bilem
erò nec
d solus
ore di-
doctri-
lis ma-
diunt.
atura a-
ny orna-
um illum
se inter-
brinus
oppido
Stangi-
entum.
ia Rege
tam in
am Au-
se malle
e, quam
librum
d bona-
is rebus
et ex li-
e perdi-
itione
m tulit,
Lipsius,
num-

nunquam illi dies elapsus sine tractatione literarum. Quanti etiam Carolum IV. verum Germaniæ nostræ Lycurgum humaniores artes fecisse putabimus, qui cum Pragæ integrum diem lectionibus audiendis daret, & à Consiliarijs, ut ad cœnam iret, admoneretur, pulcherrimè respōdit: HÆC MEA COENA EST. Solidam verò laudem & sempiternam meretur gloria aurea ipsius bulla, quæ fuit hætenus paci publicæ nervus firmissimus. Cum enim omnia inibi sancita ad imperii salutem & majestatem pertinent: tum illud inprimis, quod Electorum filijs præcipitur; ut & Latinæ, Italæ, ac Illyricæ linguæ cognitionem sibi parent, & maxime omnium ad liberales disciplinas mentem suam appellent. Satisfecit, nî fallor, huic legi, Optimus Imperator Maximilianus I., qui non modò prompto ac expedito latini sermonis usu polluit, sed etiam omnium liberalium artium, inprimis historiarum, studia in Germaniâ tum temporis profunda barbarie sepulta, postliminio quasi excitavit. Cum doctis etiam, teste Nobilissimo & Eruditissimo Goldasto non modò de religione, verum etiam de levioribus artibus commentabatur, de siderum motibus, de alijs naturalibus causis, de historijs. Nulla res erat, quæ quidem digna

Peucer. in
Chron. lib.
5.
Id. ibid.
Cam. cent.
3. c. 65.
Tholos. lib.
15. c. 5.
Keckerm.
syst Polit.
lib. 1. c. 2.
Hippol. a
Collibus in
Consiliar.
in epist 3.
Cent. Hor.
Camer.
præhx.

Ex Epitom.
rer Ungar.
Ranf.

digna esset hominis ingenui cognitione, in quam ille non intenderet animum. Iccircò eximia laude à Peucero magnæ eruditionis Viro, & minimè vano ornatur; ad quem aseat, qui plura de præstantissimi Imperatoris doctrina scire avet. Ad Matthiam enim Corvinum propero illud Turcarum fulmen, & quâ militari, qua literarum laude celeberrimum. Cujus doctrinam si quis in dubium vocare audet; audiat is testem verissimum, & σύγγερον Matthiæ Petrum Ranfanum, qui hisce laudibus in solenni Panegyri ipsum extulit. *Tuum esse affirmo, quod innatâ excellenti atq; versabili ingenii tui dexteritate adipisci Tibi in hac vita studuisti. Adeptus quippe Tibi es sapientiam, qua virtute divinarum rerum calles notitiam causasq; aliarum rerum altissimas atq; supremas contemplari perfacile potes. Adeptus es prudentiam, cujus tribus illis partibus, quas ei Philosophi tribuerunt, in cunctis tuis negotiis uteris prudentissimè. Satis opinor hoc esse laudis, atque ita reputo, paucos forè Principum; quibus hæ convenire videantur. Nisi quod paria cum hoc Matthia fecisse videtur Franciscus I. Galliarum Rex*

Homer.

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατὶς
εἰς τ' αἰχμητής.

Utrumq; & Princeps bonus & bonus Indu-
rator. Nullius

Nullius profectò tantum est flumen inge-
nij, neque tanta vel scribendi vel dicendi
vis, quæ exornare fatis posset celeberrimi
Regis laudes. Neque enim ipse tantum,
in omni recto studio & humanitate ver-
satus est, sed etiam exemplo suo Gallos ad
politioris literaturæ studia tantoperè ex-
citavit: ut cum antea inveterato quodam
odio ab ea abhorrent, hodie tantum,
profecerint, ut cum unaquaque gente de
humanitate & eruditione certare possent.
Subinde etiam hunc Regem ad Robertum
Stephanum visitasse, & cum huic non va-
caret, quod eorum, quæ tum edebantur,
emendationi intentus federet, paulum
expectare jussum tradit elegantissimus
Heinsius, ocellus & deliciū seculi. Hujus
in laudis societatem admitti etiam debet
(a) *Gallicæ nobilitatis decus* Guilielmus Bella-
jus Insubrū Prorex; (b) qui perfecisse dici-
tur, ut Gallica nobilitas non minus lite-
rarum quàm armorum gloria floureret;
primusq; arma literatis, & literas dedic-
armatis. Pari laude in Germania præivit
nobis Optimus Imperatorum Ferdinan-
dus. Nam præter legum à natura & do-
ctrina haustam cognitionem tantâ erat,
in rebus obscuris promptitudine expli-
candi, tantâ facilitate argumentandi, da-
cendi,

Bodin. in
Meth. hist.

In epistol.
qualis Lite-
rato Uxor
duc.

(a) Ita ap-
pellatur à
Sleidan.

(b) Bodin.
in Meth.

hist. & Ar-
noldus Fer-
ronus in vi-
ta Franci-
sci I.

Busbeq. ep.

4.

Daniel E-
remitaſſin.
itinere Ger-
man. non
edito.

Annal.
tom. 3.
Homer. II.
Φ.

cendi, conferendi, ut vel summis histori-
cis, Philosophis, Medicis, quærendo & a-
liter ſentiendo negotium præbuerit.
Hujus veſtigijs adhuc inſiſtunt Auguſtiſ-
ſimi Succellores, & pro parte ſua tam ſtre-
nuè tutantur gloriam literarum; ut ho-
rum exemplo non pauci Germaniæ Prin-
cipes incitati omni ope & ſtudio ad eru-
ditionis culmen ſibi enitendum putarint.
Inter hos familiam ducit Potentiſs. Haſ-
ſorum Princeps Mauritius, qui & Græcam
& Latinam, nec non Hiſpanicam, Italicam &
Gallicam linguam exactè novit, & invidiam quo-
que Mithridatis famæ facit. Augetur ea laus Phi-
loſophiæ præterea & omnium bonarum artium
abſolutiſſimâ cognitione, qua ille ad miraculum
excellit.

Abſit verò ut Te præteream, GEOR-
GI-RUDOLPHE Celiſſ. me Lignicenſi-
um PRINCEPS, qui & inter Literatiſſi-
mos Illuſtriſſimus, & inter Illuſtriſſimos
Literatiſſimus jure meritiffimo audis. Ne-
que tamen Rempublicam negligis, dum
Muſas diligis; in quo Michaëlem Byran-
tij Imperatorem peccaſſe Zonaras hiſto-
ricus judicioſiſſimus teſtatur. Itaq; quod
ille vatum Pater de Aſteropæo dixit *ὡς*
δέξιοι fuiſſe; idem de Te Dux Clemen-
tiſſime rectè uſurpârim: qui & in Repu-
blica

blica & in literis sic versaris, ut in altero
horum unus esse videaris. Sed cum exi-
miæ CELSIT. is T.æ dotes omni laude
nostra sint sublimiores rectius me factu-
rum existimo, si eas religioso silentio, ut
in sacris fieri amat, venerer.

Longus sanè & prolixus fui in recen-
sendis Principum & bellica & literaria
laude celebrium exemplis: sed neque sic
omnes nominavi in primis Elisabetham &
Jacobum I. Angliæ Reges, quorum insi-
gnes laudes ne delibabo quidem: quippe
cum Plauto face & viatico mihi opus to-
ret ad tam longæ narrationis iter. Plures
verò & doctrinâ excultos & doctorum
Fautores Principes recenset in nobili Axi-
omatum suorum opere Vir Rever. & Do-
ctiss. Gregorius Richterus, Hospes & Fau-
tor meus æternùm colendus; de quo ni-
hil tam magnificentum dixerò: quod non
singularis ipsius virtus & multiplici lecti-
one corroborata eruditio superare videa-
tur. Satis planum me fecisse existimo,
non dedecere Principes liberalissima lite-
rarum humaniorum studia: rectè itaque
atque ordine me facturum opinor, si, cū
tanta sit horum honestas, non minus ne-
cessum esse demonstravero; ut à teneris
statim suavissimo scientiarum nectare a-
nima

Trinact. 4

Sc. 2.

In Axiom.
Polit. axi-
om. 87

histori-
do & a-
uerit.
ugustif-
am stre-
ut ho-
æ Prin-
ad eru-
utarint.
s, Haf-
Græcam
licam &
tam quo-
laus Phi-
artium
raculum
GEOR-
nicensi-
eratifsi-
issimos
dis. Ne-
s, dum
Byran-
s histo-
q; quod
xit wEs-
Clemen-
a Repu-
blica

animi illorum imbuantur. Hic verò ne-
 minem futurum puto, qui adeò frontem
 posuerit; ut quod omnium humanarum
 actionum & caput & finis esse debet (Pie-
 tatem intelligo) Principi futuro detrahe-
 re aufit. Paxillus sanè nisi benè fixus firmiter a-
 licui fortiori adhereat, omne quod in eo pender,
 citò delabitur, & ipse solutus à rigore sua firmi-
 tatis, cum oneribus ad terram dilabitur. Sic &
 Princeps, nisi Conditori suo pertinaciter adhaese-
 rit, & ipse, & omnis, qui ei consentit, citò depe-
 rit. Ad summam, ut cum Hyppolyto à
 Collibus loquar, Religionis studium omnium
 virtutum verissimam disciplinam continet. Et
 necessarias esse negabimus literas? quæ
 tam insigni virtute Heroas nostros indue-
 re possunt; qua sublata etiam fidem & so-
 cietatem generis humani & unam excel-
 lentissimam virtutem justitiam tolli ne-
 cesse sit. Rectè enim & ad veritatem ap-
 positè Poeta:
*— prima scelerum cause mortalibus agris
 Naturam nescire DEUM.*
 Sed quid ego de miserrima nostri seculi
 conditione dicam? quæ profectò postula-
 re videtur, ne Principem tanto bono de-
 fraudemur. In hoc enim infelicissimo
 Ecclesiæ desidio, dum
— — — Undiq; totis

August. de
 abusion.
 grad.

In Principe
 cap. 6.

Cic. 1. de
 nat. Deor.

Silius Ital.
 lib. 4.

Virg. Ecl. 1.

Vsq;

Vsq; aded turbatur agris

& Theologi veluti Cadmei milites invicem congregiuntur, alterque alterius sententiam ceu pestilentem damnat; non video, qui se expedire possit Princeps illiteratus. Omnibus enim in rebus à Sacrificulis suis turpiter sibi imponi, & dum in dubio est animus paulo momento huc illuc impelli sentiet. Sed ego me ab his rebus abstineo, neque enim consultum videtur incedere

per ignes

Horat.

Suppositos cineri doloso.

Et commodè hic Platonem audio insurrantem: ἄριστοι γὰρ οἱ λόγοι χαλεποὶ. *Difficiles & cum discrimine hi sermones.* Declinabo potius hos scopulos, in quibus multorum naufragium video, & in ea loca me conferam, per quæ faciliorem atq; etiam tutiorem dictioni meæ cursum patere video. Occurrit enim, quod nemo inficiabitur, Principis animum, cum hoc Pietatis liquore aliquantum fuerit imbutus, necessariâ morum culturâ expoliendum & acerbis stimulis ad Virtutis & Honestatis amorem instigandum esse. *Pietas enim sine moribus* (ut Maximus virorum Lipsius in admirabili & præstantissimo opere de civili doctrina ait) *quicquid vultu, voce, calore*

Plato de Rep.

lib. i. c. 6.

præ-

Vsq;

Mambrin.
Rosæus de
inst. Princ.
c. 18.

Casus in
par. Spec.
moral.

ἡ ἐπιτα-
ξιαστικὴ
lib. 2. c. 8.

preferas vana est, imo nulla. Rationi itaque consentaneum videtur, ut tener animus, dum adhuc regi potest, vitiorum turpitudine exuatur, virtutisque amore inflammatus saluberrimis quibusque monitis in rectæ rationis gyrum perducatur. Quemadmodum enim corpora cœlestia si minimum immutentur, & à cursu recto paululum saltem deflectant non absque gravi perniciæ rerum humanarum id facere consueverunt, prout manifeste in defectibus Solis & Lunæ id videre est: ita Reges quoque, Principes alijque celso loco nati, si honestatis fines egrediuntur, & aut iræ præcipitantia, aut ambitione, aut temeritate, aut ignorantia quid peccant: confestim in maximum Reipublicæ præjudicium & detrimentum id vergere cernimus. Medetur tantis incommodis nobilissima Philosophiæ pars Ethicæ, illa *morum norma, virtutum magistra, gnomon vitæ, actionum regula*, illa, quæ Principem probum moribus, ingenio modestum, constantem adversum metus, æqui amantem felicissimâ ratione efficere potest. Nullus verò auctorum, quos videre & legere mihi contigit, æquè eleganter & diligenter Ethicæ fructus recenset, ac Plutarchus Chæronensis, cujus omnis scriptio, attestante

itaque
nimus,
urpitu-
inflam-
ntis in
Quem-
si mini-
to pau-
ne gravi
facere
defecti-
Reges
co nati,
aut iræ
t reme-
t: con-
ra judi-
e cerni-
dis no-
illa mo-
on vita,
m pro-
n, con-
antem
Nul-
legere
iligen-
archus
, atte-
stante

stante τῷ πάνυ Lipsio cum virtute & pru-
dentiam inserit; & quo secundum Bau-
dium nemo in tota gente literatorum u-
tiliora & magis frugifera seculo consecra-
vit. Sed audiamus Latina (ignoscant mi-
hi Φιλέλληες) Viri Sapientissimi verba:
Propter hanc & per hanc scire datur, quid pul-
chrum, quid justum, quid injustum, quid brevi-
ter sequendum & fugiendum: quomodo Diis,
quomodo Parentibus, quomodo Senioribus, quo-
modo legibus, quomodo magistratibus, quomodo
amicis, quomodo uxoribus, liberis, servis utendum
sit: quod oporteat Deos quidem colere, Parentes
verò honorare, Seniores revereri, legibus obtem-
perare, magistratibus parere, amicos diligere, er-
ga uxores esse modestos, liberorum intimè aman-
tes esse, servos contumeliâ non afficere, & quod
maximum est, neq; in rebus secundis exultantes,
neq; in adversis tristes nimis esse, neq; in volupta-
tibus dissolutos, nec in iracundia plus satis commo-
tos & belluinos. Jam si verum est illud,
quod Platonem dixisse M. Tullius refert: *Formam honesti, si oculis cerneretur mirabiles a-*
mores excitaturam sapientiae: nihil restare vi-
deo, quo minus Princeps noster Ethicem
quoque Honesti Procreatricem, quam
velut in tabella jam spectavit, incredibili
amore deperire occipiat. Idque eò ma-
gis, cum veluti gradus quidam sit, quo in
augustis

in notis ad
c. 10. lib. 11
Pol.
in Cent. 1.
Ep. 68.
τῷ πα-
διδάχῃ
lib. 2. c. 8.

1. Offic.

C

augustis

augustissimum Iprudentiæ templum a-
 scendit. Neque enim & hac carere po-
 test, si & honestè vivere, & alterum non
 lædere, & suum cuique tribuere velit.

Osor. lib. 1. Non quidem ita eum inducimus, ut quasi
 de Reg. In- quidam legulejus veterator & callidus,
 stit. formulas actionum componat, & cum ijs,
 Keckerm. qui Iprudentes haberi volunt, cautè dis-
 syst Polit. ceptet; sed generalem tantum juris co-
 lib. 1. c. 2. gnitionem requirimus. Inprimis verò pa-
 triæ leges & instituta civilia ad unguem
 calleat: & quid moris in regno obtineat,
 exactissimè habeat perspectum. In quo
 imitandum sibi proponat Sigismundi I.
 Herburt. in Polonia Regis exemplum, quem juris Po-
 Chron. Pol. lonici peritissimum fuisse, Historici te-
 stantur. Neque minoris facienda est Se-
 renissimi Britanniarum Regis Iacobi I.
 βασιλ. admonitio quàm filio suo in verè regio
 δωρ. lib. 2. dono his verbis inculcat: *Secundum à sa-*
 pag. 151. *cris literis locum tuarum legum cognitio occupet.*
Nam quomodo de ijs rebus iudicare poteris, quas
non cognoveris? Enitere, ut omnes tam constitu-
tiones tuæ, quàm processus judiciarj breviter &
dilucidè, quoad fieri poterit, expediantur. Prin-
cipi verò pietate & moribus probè infor-
mato, necessariò Prudentiam, quasi So-
 Polit. lib. 1. ciam, vel, si Lipsio assentimur, rectoricem,
 cap. 7. certè directricem adjungimus. Nam
 præter

præterquam, quod *ἔχ οἰόν τε ἀγαθὸν εἶναι
 κρείων, ἀνευ φρονήσεως*; Fieri non potest, ut
 quisquam verè probus sine prudentia audiat;
 etiam illud difficilimum, & ut ita dicam,
 impossibile est, ut sine hac Republica,
 ne quid detrimenti capiat, administrari
 queat. Frustra sunt Architecti, qui sine
 libella & linea opus aliquod aggrediun-
 tur; frustra item Principes; nisi Pruden-
 tiam sibi affiscunt, quæ quid & publicè
 & privatim fugiendum aut appetendum
 sit sine ullo errore præscribit. Nemo igitur
 erit, qui habet aliquid non solum Sa-
 pientiæ, sed etiam sanitatis, quin omnes
 artes, quæ ad Humanitatem & Sapienti-
 am pertinent, futuro Rectori addiscendas
 censeat. Nam nisi omnes norit, quæ fieri
 potest, ut omnes corrigat, quod propriè
 ipsius attingit officium. Ne tamen illo
 tis quasi manibus ad sanctissima Musæ-
 rum pulvinaria accedere videatur, omni-
 nò è re ipsius erit, si arti, quæ verum à fal-
 so discernit, sedulam prius navabit ope-
 ram. Hæc enim est compendiaria quæ-
 dam via: qua & citiùs, & minori cum-
 molestia per omnes disciplinarum diffi-
 cultates eluctabitur. Non quidem hîc
 minutissima quæque à Principe exigimus,
 neque ut disputatiunculis argutari,

Aristot. 6.
 Eth 5.

Βασιλικ.
 δωρ. lib. 2.
 pag. 149.

& Sophisma aliquod scitè texere ac rete-
xere sciat: sed generaliora tantum præce-
pta, & quæ usus frequentior commendat
comprehendere, paucorumque mensura
spatio, quod factu est facillimum, imbibe-
re studeat. Huic disciplinæ comitem
summè necessariam adjungo Eloquenti-
am, & linguarum aliquot utilissimum
studium. Neque enim quicquam mihi
præstabilius videtur, quàm posse dicendo
mentes hominum allicere, incitare ad
virtutes, à vitijs retrahere; atq; etiam

Virg. I. Æn.

-- *magno in populo cum sæpe coorta est*

Seditio, sevitq; animis ignobile vulgus

nullum est præsentius remedium, quam

ibid.

-- *pietate gravem ac meritis si forte vi-
rum quem*

Conspexere; silent; arrectisq; auribus astant;

Ille regit dictis animos & pectora mulcet.

Quid tam porro regium & quod Heroum
sanguine genitis magis conveniat? quam
opem ferre supplicibus, excitare afflictos,
dare salutem, liberare periculis, cum ali-
os, tum seipsum. Pereundum fuisset Ia-
cobo V I. tum temporis Scotiæ Regi eru-
ditissimo, & qui tam familiariter Musas
in secretum admittit, ut hoc studiorum
temperamento jam minus Martem Gra-
divum refugiant; nisi Eloquentia salu-
berrimis

berrimis suppetiis ipsi succurrisset. Cum enim Gauriæ comitum insidijs circumventus, sicam capiti suo intentari videret: tam acribus masculæ facundiæ stimulis Proditorum animos confodit, adeoque expectoravit, ut etiam ipse Carnifex in timorem datus tanti sceleris veniam supplex à Rege deprecaretur. Inquirenti autem mihi in varia sermonis genera, nullum, quod æquè Principem nostrum deceat, videtur, ac Atticus ille & presus dicendi character. Inculcavit hoc mihi Tacitus augustæ historiæ Scriptor, qui Augusti facundiam his verbis describit: *Erat ei prompta ac profluens, & quæ Principem deceret Eloquentia.* Neque adeò displicet in Adolescente diffusum illud, suave, numerosum orationis genus, quale à Cicerone manat: stata tamen ætas acutum potius desiderat, & mixtum doctrinæ antiquæ notis, quale aut è Ciceronis ad Atticum, aut è Comædijs antiquis haurimus. Iam de linguarum cognitione cautio hîc inferenda: ne vel pluribus se obruendo vel addiscendo inutiles pretiosissimi temporis jacturam faciat. Ad pompam magis, quàm ad usum, ad scientiam, quàm prudentiam hoc facit; neq; idcirco Mithridati assurgendum censeo, qui omnes sua-

C. 3

rum

Hippol. 2
Coll. in
Palat.
Lipsius in
notis ad 10.
c. 1 lib. Pol.

Plinius.
Gellius lib.
17. c. 17. tra-
dit. 25. eum
scivisse.

rum ditionum, quæ numero erant duo & viginti, callebat. Noster paucissimis contentus erit, & cum aliarum, quæ regno sunt finitimæ, & quibuscum crebrius est commercium, tum Græcæ & imprimis Latinæ linguæ cognitione sese occupabit. Quid enim est in amplissimo hoc terrarum orbe, quod vel insolentia & dignitate sui homines in admirationem rapit, vel commoditate sua atque jucunditate blanditur, & non reperiatur in hac lingua? Quæ disciplina tam honesta, utilis, venusta, quam illa non comprehendat? Quid ab ultimo seculi principio ad hæc usq; tempora gestum, quod non egregiè exponat, & ceu æternitatis ministra quædam in ævum mittat. Ac ne plura, quæ penè sunt innumerabilia confectè, comprehendam brevi: sic enim statuo: nullam esse, cujus æquè usus necessarius & insignior commoditas in Principe fuerit experta, ac nobilissimæ hujus linguarum. Quid enim tam est illustre, quàm Principem in audiendis exterorum legatis (ut alia taceam) non indigere linguâ precariâ, sed peritum hujus sermonis, cum illis de omnibus negocijs colloqui

Virg. I. Æn.
Ph. Camer.
cent. 3. c. 65.

Et notas audire Et reddere voces?

Quam multi Germanorum Principes magno

gno emtam cupiissent, aliquantulam tan-
tum hujus linguæ notitiam: ne in publi-
co vel elingues apparerent, vel rudes o-
mninò censerentur. Neque probro sibi
duxit Potentissimus Saxoniae Elector Au-
gustus, quin ætate jam confectâ in præ-
stantissimæ linguæ cognitione desudaret,
Catonem fortean imitatus, quem Græcis
literis etiam senem operam dedisse legi-
mus. Sic igitur inducor, ut credam, cum
& artium illarum & inprimis linguæ hu-
jus scientia tam sit necessaria, ut sine hac
ad illustria doctrinarum penetralia nul-
lus pervenire possit: neminem fore cupi-
diorem eruditionis Principem, quin o-
mni ope studioque addiscendas eas sibi
putet. Iam verò (ut tandem ad sublimi-
ora perveniamus) quid est? quod æquè
Principis prudentiæ inserviat, ac illud ci-
vilis doctrinæ & historiarum studium:
quorum altero si destituetur, tam dispice-
re poterit, quid sibi, quid Reipublicæ ex-
pediat, quam oculus videre, qui est excec-
catus. Iustus Iosephus Scaliger. Vir ad-
mirandus, & in quo propemodum uno
hac ætate natura ostendit, quantum in
reliquis posset, inprimis hæc inculcat, cu-
jus elegantissimos lambos quin hîc ascri-
bam, nequeo mihi temperare:

Idem ib.

Val. Max.
libr. 8, c. 7.

In Jamb.
gnomicis
n. 19.

duo &
is con-
o sunt
t com-
Latinæ
Quid
im or-
ate sui
el com-
olandi-
? Quæ
nusta,
quid ab
; tem-
ponat,
m in æ-
nè sunt
endam
e, cujus
r com;
, ac no
enim
n audi-
ceam)
eritum
bus ne-
oces?
es ma-
gno

*Una aucupanda sit Tibi scientia
Vitæ magistra, veritatis regula,
Quæ fingit animos cultibus sapientie.
Qui nescit illam, perperam scit ceteras.*

Quam verò aliam esse putabimus, quàm
Politice, quæ, iter civilis vitæ & quæ re-
ctè iniri, & quæ rectè peragi possit, pul-
cherrimis præceptis demonstrat? Docet,
quod sit seminarium Reipublicæ, quod
fundamentum: virtutem esse cum pru-
dentia, quæ maximè regna conseruet;
scelera & inquinatam flagitijs vitam, quæ
pessumdent: nunc de optimo Reipubli-
cæ statu differit, probat Monarchiam, nec
improbat Aristocratiam, averfatur Oli-
garchiam: ostendit, qui gubernaculis ad-
movendi, qui arcendi; urbes an in fer-
tili vel sterili solo ædificandæ? an mœniis
& vallis muniendæ? num ornandæ tur-
ribus? Seditionum causas exponit: nec
reticet remedia: præcipit, ne quid ex se
decernat Princeps sed Consiliariorum o-
perâ utatur. Quod si Mars tubam info-
nuit, & depositâ togâ sagum induendum,
egregiè illum de omnibus rei militaris ne-
gocijs informat: pecuniâ, quæ est belli
nervus, commeatu, milite lectissimo in-
structum esse jubet: nunc equites, nunc
pedites, nunc exteros, nunc domesticos,
pro

pro regionis & loci genio, pro belli con-
 ditione præfert: inculcat disciplinam se-
 veram; præficit exercitui Ducem, qui vir-
 tute, scientiâ rei militaris, auctoritate, fe-
 licitate polleat: dissuadet pugnae aleam,
 nisi & militum virtute, & loci, solis ac aë-
 ris opportunitate superes: ne victoriae, si
 penes Te sit, fructum perdas & gloriam,
 ne abhorreas à pace diligentissimè adhor-
 tatur. Et quid plura recenseam? Omni-
 nò assentior Sapientissimo Plutarcho:
 Τῆς πολιτικῆς ἀνδρωπῶν ὀδρετῆς ἔκταται
 τελειώτεραν. *Virtute Politicâ præstantiorem*
nullam homo assequitur. Historiæ verò & di-
 gnitati & utilitati, quæ potest par verbo-
 rum dignitas reperiri? Iacerent in tene-
 bris omnia civilis doctrinæ monita, nisi
 clarissimum historiæ lumen accenderet,
 & quod illa præceptis inculcat, hæc ex-
 emplis suis verissima esse demonstraret.
 Nec causam video, cur celeberrimo Hi-
 storicorum Polybio refrager, qui ἀληθι-
 νοτάτην παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς τὰς
 πολιτικὰς πράξεις, τὴν ἐκ τῆς ἰστορίας μά-
 θησιν dixit. Ibi enim, ut Basilij Imperato-
 ris verba mea faciam, reperies sine labore,
 quæ alibi cum labore collegerunt, atq; illinc hau-
 ries & bonorum virtutes & improborum vitia:
 vitæ humane varias mutationes, & rerum in ea

In Cat.

Basil. Imp.
 in libello
 quem
 κεφαλαία
 παρανε-
 ῖκα ἐπι-
 scripsit.

uam
 uî re-
 , pul-
 docet,
 quod
 pru-
 vet;
 , quæ
 publi-
 m, nec
 r Oli-
 lis ad-
 in fer-
 ceniis
 e tur-
 t: nec
 ex se
 um o-
 info-
 dum,
 ris ne-
 t belli
 no in-
 nunc
 sticos,
 pro

conversiones, mundi huius instabilitatem, & imperiorum precipites casus. Et, ut verbo complectar, malorum facinorum poenas & bonorum premia, quorum illa fugies, ne in divinae iustitiae manus incidas: haec amplecteris, ut premijs, quae ea complectantur, potiaris. Hinc ego Historiam arduae cuidam rupi assimilare soleo: quam si O PRINCEPS ascenderis, profecto totius orbis terrarum, omniumque seculorum populos, ingenia, res gestas, consilia, bella eventus varios, regionum & urbium situs accuratè perspicere & perlustrare penitus poteris. Hic Adamum primum humani generis parentem in Paradiso spatiantem, & omnibus numeris felicissimum non sine stupore quodam intueberis: sed neque minori dolore afficeris, cum tantæ lucis splendorem invidia Diaboli in homine extinguet. Nunc horrebis ad atrocissimas imminutæ virginitatis & luxuriæ poenas, cum universum orbem diluvium; Sodomam & Gomorrhham horribilis flamma absumet, Ridebis etiam inanissimos hominum contra DEUM conatus; cum turris Babyloniae exstructores immutatis linguis in diversa terrarum abire videbis. Dum Sardanapali, Darij, Alexandri regna subito dilabentur, humanæ frugalitatis memor, &

quam

quam totus homuncio nil sit.

Petron. in
Satyr.

Spiritus & cristas, si quas erexeris, omnes
pones. Commoveberis tamen vicissim,
cum regna ex minimis principiis ad tan-
tæ majestatis culmen pervenisse videbis.
Venator enim, vel ut nonnulli volunt,
Tyrannus crudelissimus fuit Nimrod, qui
Assyriorum imperium primus fundavit:
& ex pauculis seditiosis, qui contra Sar-
danapalum conspirarant, ingentes illæ
Persarum vires concrevere. Alexandrum
verò angusta Macedonia ad tantam edu-
xit potentiam, ut universo ferè mundo
vel sola nominis mentione terrorem in-
cuteret. Neq; omittenda est

Terrarum Dea Gentiumq; Roma

Martial.

Cui par est nihil, & nihil secundum.

Illa

Armorum legumq; Parens

Claudian.

& quam verè Imperij virtutumq; omnium La-
rem appellaveris. Nempe Romuli & Remi

Amraian.

tuguriolum cernes, quod omnem hanc
majestatem, omnes victorias & trium-
phos, quibus præ cæteris inclaruere Ro-
mani angustissimis finibus primùm con-
tinuit. Neq; tamen ulla unquam Respublica vel

Liv. lib. 1.

major vel sanctior, vel bonis exemplis ditior fuit.

Hic omnis exempli documenta in illustri
posita intueris, hic muri fratris sanguine
imbuti,

imbuti, præclarum documentum Tibi
præbent, non expedire, ut duo simul re-
rum potiantur.

Claud. 4.
Conf. Hon.

*Libertas quaesita placet? mirabere Brutum.
Perfidiam damnas? Metij satiabere poenis.
Triste rigor numius? Torquati despue mores.
Mors impensa bonum? Decios venerare ruen-
tes.*

*Vel solus quid fortis agat. Te ponte soluto
Oppositus Cocles, Mucij Te flamma docebit.
Quid mora perficiat, Fabius: quid reb. in arctis
Dux gerat, ostendit Gallorum strage Camillus.*

Quod si oculos tuos in hoc seculum con-
ijcies, Franciscus I. in prælio Ticinensi ca-
ptus, Henricus II. Filius in hastiludio le-
tali ictu vulneratus, reliqui duo III. & IV.
Henricus uterque sacerrimâ sicâ confos-
sus infelicem sceptri sortem repræsenta-
bunt. Belgicum verò bellum magnum
atque difficile, & in multa varietate terrâ
mariq̄ue versatum, religionem cogi non
posse, sed quò magis premitur, eò minus
opprimi, duraturo ad omne ævum exem-
plo ostendet. Hic Breda, admirabili do-
lo, quem Græci stratagema vocant, nec
successu impari, occupata, & Lugdunum
primaria Belgii civitas avium ministerio
summis obsidionis periculis liberata, astu
bellandum esse loquentur. O seculorum
historia

Meteran.
lib. 16. bell.
Belg.
Id. lib. 4.

historia conservatrix! ô amica memoriae
hostisque oblivionis! quid non modò
præcepta sapientum, sed omninò virtus
ipsa sine te esse potuisset? Tu prudentiam
peperisti! tu imperitos homines rerum
scientiâ instruxisti. Tu es custos illustri-
um virorum virtutis, testis malorum sce-
leris, beneficia in omne humanum ge-
nus: *Tu certissima divinae benignitatis obses, ve-*
ritatis mater, vitæ norma, actionum propagatrix,
prudentiæ, ut Græcorum quidam te celebrat, me-
tropolis. Ite nunc Reges & Principes, ite,
& lapidem aut saxum aliquod erigite,
quod nominis vestri celebritatem ad po-
steros transmittat. Historiæ verò Condi-
tores, illos Musarum Flamines & Æterni-
tates Sacerdotes, qui ætatem & laudes ve-
stras cum ætate universi adæquant, susq;
deque habete. Non verò Tu ô noster
Princeps, sed hos! ut optimos Consiliarios
in intimam familiaritatem admitte, in hi-
storia autem sic versare, ut inde Tibi tuæ-
que Reipublicæ, quod imitere capias, in-
de fœdum inceptu, fœdum exitu quod vi-
tes. Est hic immensus atque incredibi-
lis historiarum & civilis disciplinæ fru-
ctus! quid cæterarum, quas nunc comme-
morabo? quam insignis! & quarum u-
namquamque Princeps ad suam utilita-
tem

Diod. Sic.
1. Bibl.

Heinf. de
præst. &
dig. Hist.

Liv. 1.

Joh. Ant.
Viperanus
de Rege &
Regno c. 9.

Plutarch,
in Pericl.

Lib. 5. c. 1.
de Rep.

tem trahere potest. An de Scientiæ natu-
ralis præstantia multa hîc expromenda?
quæ in primis animi nostri mentem à va-
no metu, & rerum admiratione ad subli-
miora, atque adeò cœlesti illo animali, cui
Homini, fecere nomen magis digna tra-
ducit. Sapienter hoc, ut omnia egregius
Virtutis Doctor in Pericle inculcat, quem
ait Præceptorem habuisse Anaxagoram, à
quo imbutus scientiâ rerum sublimium,
& cœlestium, non solum alto fuit animo,
sed & ratione erectâ, longè à plebeja & fu-
tilli loquentia. *Nec verò, inquit, hunc solum
fructum Pericli dedit Anaxagoræ consuetudo, sed
etiam omni eum superstitione liberavit, quæ ter-
rorem ex rebus aëreis aut æthereis imprimit igno-
rantibus earum causas, quem eximit naturalis di-
sciplina, & pro terrificâ & urente superstitione,
tranquillam inserit cum bona spe religionem.*
Neque etiam est hoc tacendum, quod ob-
scurari non debet: Principem utilissimâ
hac scientiâ instructum, terræ suæ genium
& in primis Populi, cui præest, indolem
melius posse perspicere: ut hac cognita
regimen suum salutari quodam modo
subditorum naturæ accommodare sciat.
*Quæmadmodum enim in toto genere ani-
mantium, ut hoc mihi de suo largiatur.*
Bodinus, *non modò innumerabiles sunt figuræ,
verum*

Verum etiam earum, quæ figuram eandem habent
maxima varietas est: sic hominum inter se admi-
rabilis est, ac penè incredibilis dissimilitudo: va-
riæq; pro locorum diversitate natura. Ille ni-
mirum Spiritus, qui singulis regionibus
est proprius, certis quibusdam affectibus
hominum animos addicit: & ut primùm
nascuntur, patriæ habitum ac cupiditates
statim ingenerat. Hinc illa ab antiquo
vitia, & occultâ patriæ vi hærentia; ut
hanc gentem naturalis quædam levitas
notet: illa in Venerem pronior feratur;
ista sitim tolerare nequeat, nonnulla tem-
porarijs ingenijs, alia alijs incumbat. Sed
de dissimili hac Populorum natura accu-
ratè egit Johan. Bodinus in egregio opere
de Republica: omnium tamen accuratissi-
mè Euphormio Lusininus, vel si verum
amamus, Johan. Barclajus in admirabili
libello, quem Icon Animorum inscripsit;
de cujus præstantia ita judicare soleo, ut
artifex ille Phidias in Minervæ clypeum,
sic Barclajum nostrum, quicquid haberet
artis, ingenij, judicij in unum hunc libel-
lum contulisse.

Et quoniam Arithmetica quoque
multum ad prudentiam & imperandi ar-
tem facit: certè mihi dubium non est;
Principem nostrum non inanem fore
neque

Ibid.

neque irritam locaturum operam, si artis
hujus cognitioni paulisper incumbat.
Verè enim hoc mihi dicturus videor, e-
um, qui numerare nescit, neq; prudentis,
neq; justis, neq; liberalis nomine dignan-
dum esse. Qui enim fieri possit? ut pru-
dentium numero accenseatur iste, qui
præsens argentum nullâ urgente necesi-
tate sine numero dilapidat; dilapidatum
verò frustrà requirit? Annon potius te-
merarius appellandus, qui thesauris fu-
reter consumptis, se & totum regnum
desperatâ salute in extremum rerum o-
mnium discrimen adducit? Quid? quod
neq; in bello exercitum recensere, & pro
militum numero aciem instruere; neque
in pace vectigalium rationem habere po-
test; si præsertim casu aliquo contingit,
ut quæstorum aliorumve suspectorum ar-
gentariorum ratiocinationes ei commit-
tantur. Neque Justis nomen tuetur, qui
pro virtutis magnitudine præmia æquali-
ter distribuere nescit. Æquitas enim in
præmijs ratâ portione & numero conti-
netur; ita ut sine Arithmetica juris con-
stantia conservari non possit. Iam verò
liberalitas hæc non erit nuncupanda, quæ
neque largientis facultates considerat,
neque accipientis dignitatem probè per-
spectam

spectam habet. Cujus enim facultates largitionibus, quas facit, non respondent, parum bonus Paterfamilias videtur: & dum indignum muneratur, temerario dono hominis nequitiam confirmat.

Vehementer etiam pertinere ad Principem Geographiæ cognitionem, quis ignorat? Sic enim & provincias suas & minutissima quæque regni membra, quæ scire ejus interest, exactè discet. Nam, ut illud omittam, quod Historiæ oculus appellatur, ad consilia quantum facere putabimus? Cum enim situs terrarum & magnitudines, tum angustia locorum & montes, nec non alia, quæ unumquodq; regnum complectitur, cognita habebit: tum & castra ponet ac movebit aptius: & insidias cautiores nectet, & iter melius diriget, hostemque feliciori dolo circumventum citius fugabit. Quod si mari fortunam suam periclitabitur, quidni proderit, portus atque aditus, flumina, maria, syrtes, promontoria, insulas, & innumera, quæ inexhausta Amphitritæ abyssus comprehendit, probe nosse? Itaque credo, Cyrus ille potentissimus Persarum Imperator neque Oaxim fluvium transmississet, neque ad certissimam necem cum suis properasset, si aliquantulum do-

D

Strinâ

Justinus
lib. 10

Philosoph.
Christ. c. 21.

Meteran.
lib. 21. bell.
Belg.
Keckerm.
syst. Polit.
lib. 1. c. 2.

Arinā hac instructus fuisset. Sed jungo
huic perpetuam comitem Geometriam,
cujus & in toga & in militia insignis &
propē incredibilem spectatur utilitas.
Frustra enim operam conterunt, & nihil
promovent, qui ignari artis hujus in ur-
bium, oppidorum, castellorum ædificati-
one sudant. Quid? quod & civium agros
justa dimensione aptissimè dispertit; quā
si sustuleris, non modò non suum cuique
tribues, sed etiam civium concordiam,
quæ est firmamentum & robur civitatum,
penitus tolles. Brevissimè cum eruditissi-
mo Casmanno dicam: *Quod sedemus, quod*
surgimus, quod stamus, quod ambulamus, quod
progredimur, illud nos Geometriæ debemus. In
belli verò tempestate, qui castra rectè lo-
cabis? qui opida, arces egregiè munies?
qui propugnacula aptè eriges? qui tor-
menta feliciter diriges & expedies? nisi
nobilissimæ hujus artis subsidio uteris. Et
quisquam porrò obstupescet ad fortissimi
Herois Mauritij Nassovij celeberrimas vi-
ctorias, ad tot urbes, opida, castella, ante
capta, quam obsideri crederentur? cum
soli propemodum Geometriæ (divinam
opem excipio) hæc ferè omnia accepta
referri debeant. Nec tamen errare mihi
videor, cum etiam astrorum doctrinam

non-

nonnulla ex parte Principi nostro cogni-
tam esse volo. Cum enim cœlum conspi-
cit; cum distinctas siderum vias, cum in-
enarrabilem rerum omnium constanti-
am ac stabilitatem contemplatur: fieri
perfectò non potest: quin & homo ad
DEI conditoris amorem & reuerentiam
inviretur, & animus cœlesti luce illustrior
factus, cœlestis quoque virtutis splendore
clarissime colluceat. Eruditur præterea
Princeps de varijs anni tempestatibus,
quas præscire non est exigui momenti.
Discit Solis & Lunæ cursum, occasus va-
rios & ortus, & ad aggressiones terrâ aut
mari omninò est hæc disciplina utilissi-
ma. Sulpitij Galli maximum in omni
genere literarum recipiendo studium plu-
rimum Romanis profuit. Nam cum L.
Pauli bellum adversum Regem Persen ge-
rentis, legatus esset, ac serenâ nocte Luna
subitò defecisset: eoque veluti diro quo-
dam monstro perterritus exercitus Ro-
manus manus cum hoste conferendi fidu-
ciam amisisset, de cœli ratione & siderum
natura peritissimè disputando alacrem
eum in aciem misit. Itaque illi inclytæ
victoriæ Paulianæ artes, Galli aditum de-
derunt: quia nisi ille metum suorum mi-

Valer. Max.
libr. 8, c. 17.

D 2

litum

litum vicisset, Imperator Romanus vincere hostes non potuisset.

Nullum nunc doctrinae genus superest, quo indigere Princeps videtur praeter Poësin & Musicam: quas huc idcirco rejecimus, quod nonnemo eas à Principis institutione planè spernendas esse existimavit. Ajunt enim quidam, effoeminari Principis animum molliculis hisce studiis: & imprimis Poëtarum lectione, qui Fescennina verba & mera supra loquuntur, ad obscœnissima quæq; pronum rapi. Grave telum, & quod miserrimam Poësin (de Musica videbimus postea) penè conficeret, nisi declinare posset! Neq; enim nos ipsi negamus animorum robur solvi, cum quis furtivos tantum concubitus, & defloratas virgines canit: vicissim tamen & hoc contendimus; nihil esse incorruptâ Poësi utilius, nihil in omnibus disciplinis, quod æquè ad vitam beatè transigendam faciat, ac hæc ipsa. Peregrinantem quippe veritatem, & nulli non amarum, dulcissimis fabularum involucris edulcat, & his quasi condimentis saccharatam suavissimè in animum influere facit. Nec ullam in tota antiquitate fabulam invenies, quæ non singulare aliquid, & quod hominum vitæ apprimè sit commodum

dum inculcet. *Alia sunt* (Halicarnassæus
ita tradit) *quæ naturæ opera sub allegoriis con-*
tinent: alia humanarum calamitatum habent
consolationem; alia terrores animorumq; per-
turbationes à nobis depellunt, opinionesq; parum
honestas destruunt; alia alterius cujuscumque uti-
litatis causa fuerunt inventæ. Atque ut in ijs
dem pascuis, apes florem sequitur, capra
fruticem, sus radicem: Sic in Poetarum
scriptis alius aliud quærit & invenit; hic
historiam, ille sermonis ornamenta; iste
præcepta vivendi. Hæc enim variè sup-
peditat, dum ab initio statim

Os tenerum Pueri balbumq; Poeta figurat:
Torquet ab obscænis jam nunc sermonibus au-
rem:

Mox etiam pectus præceptis format amicis

Asperitatis & invidia corrector & ire.

Rectè facta refert: orientia tempora notis

Instruit exemplis: inopem solatur & ægrum.

Jam verò Musicam qui culpat, quæ teste
Max. Tyrio omnium animi disciplinarum anti-
quissima est; non tantum honestæ homi-
num recreationi invidet; sed etiam su-
perbissimo ausu ipsi DEO obloquitur.
Sanctus enim hic terrarum & siderum au-
ctor, omnia decenti harmoniâ & admira-
bili concordia condidit: & universa hæc
mundi fabrica, si Pythagoræ ac Platoni ho-

D 3

minum

lib. 1. rer.
antiq.
Vid. Natal.
Com. lib. 1.
c. 2.

Plutarch.

Horat.

Dissert. 21.

Diod. Sic.
Ovid. 1.
Met. Polyd.
Virg.

minum Dæmonijs credimus, musicâ proportionem consistit; atque etiam ex motu & impulsu orbium imparium acuta cum gravibus temperante amabilis ille & suavissimus cœlorum concentus elicitur. Ij quoque, quos alienos à Sacris nostris superstitione gentilium imbuit, non induci potuerunt, ut alij, quam Deo, præstantissimæ rei inventionem ascriberent. Non enim nemo enim fuit, qui Musicæ originem à Jove Deorum Principe, alii, qui à Mercurio artium auctore deducerent: parumque interest, ad quem horum referatur, quippe

DEUS est in utroque Parente.

Reg. 16.
v. 23.

Reg. 3.
v. 15.

Quod si quis auctoritatibus Musicæ dignitatem confirmandam putat: est nobis Auctor, quo nemo gravior esse debet, David vir secundum cor Domini: qui citharâ suâ non tantum benignissimi DEI misericordiam & bonitatem celebravit: sed ipsum quoque Dæmonem, qui Saulum acerrimè torquebat cantu suavissimo abegit. Est etiam Elisæus magni Eliæ non degener discipulus, qui, cum oraculum editurus esset, coram Iudææ & Samariæ Regibus, citharistam accersiri iussit, ut simul cum suavitate concentus divinum futuri spiritum hauriret. Cerebrum alicui

cui excutere posset stolidissimi Scytharum Regis Anthææ effatum, quod in Musica vituperium evomuit, cum iurejurando affirmaret, suaviorem sibi equi hinnitum videri, quam Ismeniaë tibicinis cantum. *Adeo habebat ille aures à Musis abbarrentes, & animam in præsepis, equis imo asinis audiendis aptiorem. In quo quidem declarabat, sibi nihilo plus humanitatis esse, quam cuivis immani quadrupedi.* Rectius Homerus, eximius ille & supra hominem vates:

At decet ad lautas Cantorem accersere mensas.

Et iterum:

Cantorem accersunt qui carmine mulceat omnes.

Apud Virgilium quoque, quem non immeritò Poetarum Regem magnus Scaliger ubique vocat;

-- citharâ crinitus Iopas

Personat auratâ, decuit quæ maximus Atlas.

Quid? quod summam eruditionem Græcissitam censebant in nervorum vocumq; cantibus. Igitur & Epaminondas Princeps meo iudicio Græciæ fidibus præclare cecinisse dicitur: Themistoclesq; aliquot ante annis, cum in epulis recusasset lyrâ, habitus est indoctior. Quod si Musicæ præstantiam, neque vetustas tanta, neque tot Heroum auctoritas commendaret:

D 4

sola

Plutarch.
in Apop.

Steph. Forcat. lib. 6,
de Gall.

Imp.

Ofor. lib. 4.
de Reg. In-
stit.

Lib. 3. Poet.
cap. 16.

1. Æn.

Cicero 1.
Tuscul. &
Alex. ab
Alexandr.
lib. 2. gen.
dier. c. 25.

Salmuth in
not. ad
Panc. tom.
1. pag. m.
251.

Ovidius.

sola tamen delectatio, quæ ex ea petitur,
humanissima atque liberalissima esse de-
bet. Est enim veluti lac quoddam & gra-
tissimum sollicitudinis lenimentum: fes-
sa quoque corporis membra reficit: affli-
ctos solatur, spiritus turbatos colligit, &
non modò suavi modulatione aures de-
mulcet; verum etiam salutari medicina
mentes perturbationibus liberat. Adde
hîc rem omnium maximam, quod

Emollit mores, nec sinit esse feros.

& nervos animi ad virtutis concentum
tendit, & veluti ab affectibus, quos disso-
nantes audit, ad morum concinnitatem,
& harmoniam suavissimam flectit.

Docui nunc, & argumentis, ut opinor,
firmissimis ostendi, Principem, cui regni
salus proposita est; nullâ præstantissimâ
Philosophiæ parte sine gravi detrimento
carere posse. Si quis verò delectationem,
quæ ex literarum studijs hauritur, scire
desiderat: ea mehercules tanta est, & tam
latè patet, ut etiam

si linguas decem habeam

Vix habeam, rem satis quæ delictem,

pro Archia.

Illam enim adolescentiam alunt (Tullij sunt
verba) senectutem oblectant, secundas res
ornant, adversis per fugium ac solatium
præbent, delectant domi, non impediunt
foris,

foris, pernoctant nobiscum, peregrinan-
tur, rusticantur. Quid etiam Principem
innumeris imperij curis defatigatum ma-
gis oblectare potest? quam si in Biblio-
thecæ latebris paulisper delitescens, lite-
rarum amœnissimâ suavitatem animum su-
um quasi pabulo quodam reficit. Quod si
fortè in Rhetorum campos exspaciatur, &
in primis Tullii nostri; mirificè capiunt
illa elegantissimi sermonis ornamenta, &
lacteum eloquentiæ flumen. Neq; etiam
clarissimi astrorum ignes magis nitent in
serena nocte, quam in pulcherrimo hoc
orationum campo tot micantes varièque
scintillantes flosculi: ad quos omnes Al-
cinoi & Adonidis horti comparati nil nisi
nugæ & inanes muscarum imagines vidè-
tur. Satiatus horum frutione ad Poeta-
rum vireta divertit: quæ tam admirabili
voluptate animum afficiunt, ut neq; Ga-
nymedis nectar, neq; decantatas toties E-
lysi delicias magnoperè affectare possit.
Sive enim falsa probabiliter, sive obscura
perspicuè, sive utraq; ornatè exponenda
veniunt: tantâ amœnitate ea omnia con-
diuntur, ut dulcissimum delicatæ ambro-
siæ succum è purissimis Gratiarum label-
lis mantem gustare sese credat. Elegan-
tissimè itaq; incomparabilis Erasmus! Poe-
tica

71
rica nihil est aliud, quam ex omnium disciplinarū
deliciis ac medullis condita placenta, atq; ex lectis-
simis quibusq; flosculis compositum mellificum.
Longus hīc laudū campus patet: in quem
excurrere liberrimo jure possem, nisi gau-
dium illud, quod ex suavissima causarum
& effectuum naturalium consideratione
percipitur, nos ad se vocaret. Quid enim
dulcius esse potest generoso Principis ani-
mo? quam rimari placita sapientum, & a-
nimo in loca vulgo non adeūda secedere,
mentisq; acie viam sibi ad sublimia aperi-
re, penetrare cœlum, excutere siderum vi-
as, discere

Virg. I. Æn.

Vnde imber & ignes?

Quid liberalius? quàm transiliendo mor-
talitatis terminos, universi mentem scru-
tari, aperire abditos naturæ sinus, cogno-
scere

Idem.

Vnde hominum genus?

omnium rerum ortus, interitus, proprie-
tates, vicissitudines indagare, rimari vel
occulta terræ, vel profunda Neptuni ady-
ta; vario deniq; cogitationum ludo sua-
vissimā libertate per supera per infera er-
rantium animum pascere. Socrates mor-
taliū sapientissimus tantum hac contem-
platione delectatus est, ut etiam à summo
lucis ortu ad alterum Solem inconnivus,
immobilis ore atq; oculis eodem in loco
staret.

staret. Oculos quoq; Democritus sibi e-
ruit, ut tutius inventioni rerumq; natura-
lium considerationi sine impedimento
vacare posset. Neq; tamen idcirco Prin-
cipi nostro Auctor sum, ut

*Has geminas faculas, mentem quæ lumine lento
Mollificant, gelidisq; cient sub cordibus ignes*
effodere sibi curet; nisi honestissimâ vo-
luptae, quam Geographia præbet, carere
velit. Hic enim memorabilis amœnitas
penè citius animum, quam oculos diffun-
dit; cum inferiorem hanc machinam &
quicquid in ea egregium Deus ostendit,
uno aspectu contemplatur. Nunc plani-
cies aliquot colliculis suspensa, nunc mō-
tes in orbem effusi oculos aliquantulum
morantur; nunc torti fluminum cursus,
hic intrantes, isthic exeuntes mare suavif-
simum spectaculum præbent. Quid plu-
ra confecter? hic demum uno ictu specta-
tur terra.

*Mole manens defixa suâ, cui turribus altis
Terga tremunt, nec pressa gravi sub mole sati-
scunt*
*Fœcundos illusa sinus resluentibus undis,
Et fertis redimita caput, florumq; recenti
Semper honore comans, & versicoloribus herbis.*
Non tamen diu capitur solius terræ adspe-
ctu, sed humum pertæsus

Aerios

Bartas. 5.
Hebd. I.

Idem die 3.

Idem 5. die.

*Aerios per & ipse gradus se subijcit audax
Ad supera, & magni convexa sonantia mundi,
Æthereæ tabulata domus, & singula lustrans,
Miratur vitreo pendentia fornice recta
Ac diversarum momenta æterna viarum:
Calivagasq; faces numeris & limite signans
Annotat, & certis spatium determinat oras,
Et quasi sordescat, quicquid tegit impete curvo
Machina tota poli, trans ultima mœnia saltu
Evadit pernix, atq; hic flammata tuetur
Ora DEI, & circum castas gestire cohortes
Aligerum, totamq; leves fervere per aulam.*

in notis ad
Claud.
Phæn.

(Libuit enim iterum atque iterum cum Salustii Bartasii interprete Lermæo loqui, quem, teste Nobilissimo Barthio, nemo sine stupore leget.) Venio nunc ad historiarum lectionem, quæ profectò tot amœnitates ministrat, ut si omnes hîc recensere velim, referam quoque necesse sit

*Quot segetes per rura natent, quot frondibus Ida
Alta tremat, quot sylva feris, quot inæstuet æquor
Quem enim non delectabit fide annaliû
relegere vestigia majorum, & spectare fabulam,
quæ in mundo semper eadem, mutatis tantum personis,
agitur? Ipse quoq; fortunæ lusus incredibilem animo
voluptatem relinquit; cum veluti in monte
extra teli jactum constitutus quis, ancipites
bellorum, præliorum & fœderum & mille aliarum rerum
eventus spectat.*
Chary-

Charybdin videt sed sine naufragio, Sirenas audit, sed sine vinculis, cum Cyclope agit, sed miti & pacato. Si in historijs Græcorum versatur, nunc Socrati adest cicutæ haustu pereunti, nunc Platoni in Academia, nunc Aristoteli in porticu docti; cum Themistocle in mari, cum Leonide in terra pugnat: fugat Xerxen, adit Siciliam cum classe Attica, Athenas cum Lyfandro capit. Si verò Romam veterem adit tot ingeniorum, artium, virtutum vel matrem vel sedem, jucunditas atq; etiam admiratio suavissimo quodã pruritu obludit. Hic enim Romanos rerum Dominos, quorum nomen Oriens & Occasus reformidavit à lupa lactari, & ex vilissima casa prodeuntes ad tam potentem magnificentiam & magnificam potentiam excrevisse videt, ut etiam, velut elegantissimus nequam Petronius canit:

Orbem jam totum victor Romanus haberet,

Qua mare, quâ tellus, quâ sidus currit utrumq;.

Sed dum summum felicitatis apicem attingisse opinatur: ecce, paulatim totus ferè terrarum orbis repetitum spolia sua accurrit, & urbs illa, quæ æterna audiebat, quæ victura cum seculis, quæ Deorum opus ac cura miserrimo casu de omni magnitudinis & opulentia fastigio dejicitur.

Quem

Max. Tyrii
Diff. 12.

Lipsius in
Admir. lib.
1. c. 1.

In Sate

Bodin. in
meth. hist.

Quem quæso nostrum non adficiet, dum hæc omnia penè oculis suis usurpat? Alphonsus certè ac Ferdinandus Hispaniæ & Siciliae Reges, historiæ valetudinem, parum abest, quin vitam dixerim restitutam debent. Cum enim utrumq; gravissimus morbus invasisset, sanitati, quam nec Medicorum Filij ullis medicamentis revocare poterant, alterum T. Livius, alterum Q. Curtius restituit. At quo tandem impetu, quo verborum torrente hæc oblectamenta prodam? non tanti est Spiritus noster, ut tot & tam delicatis gaudiis par esse possit. Abjungam potiùs in spatio, licet metam nondum attigerim, & id imitabor, quod Timantem pictorem ingeniosissimum fecisse legimus. Is enim, cum Agamemnonis luctum ob perituram filiam dignè satis sese ostensurum diffideret: peplo caput ipsi obnubebat, & velo tegebat, quod penicillo exprimere non poterat: ita ego, cum magnitudinem jucunditatis, quæ ex literarum studijs percipitur non modò non dignè describere, sed ne adumbrare quidem possim, silentio potius eam præteribo quàm ut inconsultâ laudandi temeritate deformatam eam,

Quid

Quid nunc moramini Viri Prin-
cipes? cur non Duce DEO, Comite
Minervâ, Filios vestros rem omni-
um, quas possidetis charissimâ ar-
tium honestissimarum doctrinâ e-
rudiri curatis? cum non modò non
aliena sit à muneris, quod olim su-
stinebunt, dignitate: sed idipsum
maximis honestatis ornamentis af-
ficere atq; decorare soleat. DEUS
enim est, à quo literarū origo pro-
fluit, à quo ad eas non docti sed fa-
cti, non instituti sed imbuti sumus:
quæ mehercules etiam faciunt, ut
Princeps officio suo rectè fungi pos-
sit. Ipse etiâ Mars & Musæ sanctis-
simæ instigare vos debent: quas eo-
dem contubernio feliciter jungi
posset tot Imperatorum & literis &
armis præstantium exemplis, haut
dubiè civici. Quin imò magis con-
tendum vobis est, ut filii vestri do-
ctrinam sibi parent, cum pietatem
& religionem instillet; cum ad vir-
tem rectâ ducat, cum prudentiam
quoque, qua ut Sole orbis noster
carere

Quid

94 Tra 540

carere non possunt, unaquæque disci-
plinarum ex parte sua conferat.
Negligere etiam non debitis ob in-
credibilem jucunditatem & gaudi-
um, quo demulcere cultores suos
Philosophia solet. O Principem
itaque beatum, qui illi se dederit!
impium si neglexerit! miserum si a-
miserit! Credite mihi aut nunquã,
aut tunc Respublicæ nostræ flore-
bunt, cum aut imperabunt Phi-
losophi, aut qui impera-
rabunt, philoso-
phabun-
tur.

F I N I S.

1677

221

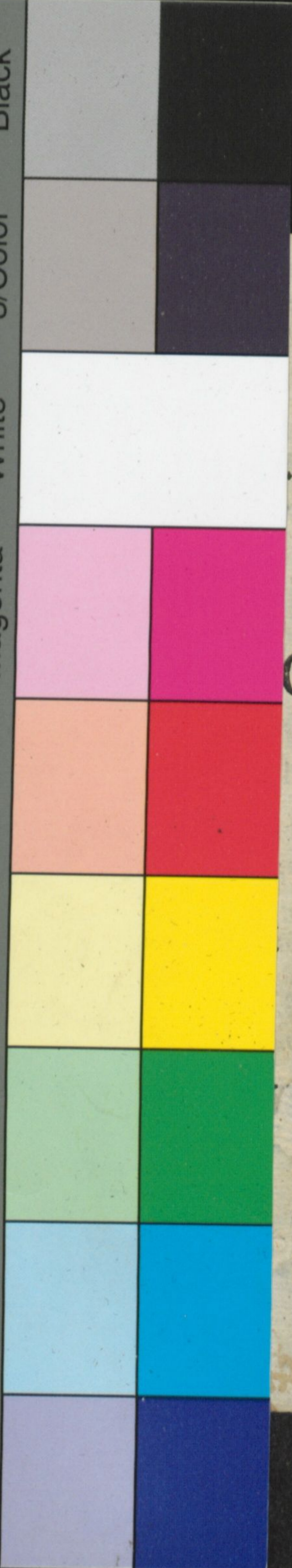

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Kodak
LICENSED PRODUCT
3/Color Black

© The Tiffen Company, 2000

KODAK Color Control Patches
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White

Handwritten text on aged paper, including the letters 'is', 'me', and 'O O O'.

